



Judikatūras krājums

Lieta C-199/11

**Europese Gemeenschap
pret
Otis NV u.c.**

(Rechtbank van koophandel te Brussel lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Eiropas Savienības pārstāvība valstu tiesās — EKL 282. pants un LESD 335. pants — Prasība par zaudējumu atlīdzību Savienībai ar kādu aizliegtu vienošanos nodarīta kaitējuma dēļ — Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants — Tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu — Tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā — Pušu procesuālo tiesību vienlīdzība — Regulas Nr. 1/2003 16. pants

Kopsavilkums – Tiesas (virspalāta) 2012. gada 6. novembra spriedums

- 1. Eiropas Savienība — Pārstāvība valstu tiesās — Civilprasība par tāda kaitējuma atlīdzinājumu, kas Savienībai nodarīts ar kādu pret konkurenci vērstu darbību, kura iespējami skārusi publiskā iepirkuma līgumus, kuru slēgšanas tiesības piešķir Savienības iestādes un struktūras — Komisijas pārstāvības pilnvaras — Pienākums Komisijai būt saņēmušai šo iestāžu vai struktūru attiecīgu pilnvarojumu — Neesamība*
(EKL 81. un 282. pants un LESD 101. pants)
- 2. Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Aizliegums — Tiesības lūgt atzīt par spēkā neesošu EKL 81. pantā aizliegtu vienošanos un prasīt atlīdzināt nodarīto kaitējumu — Tiesības, kas ir arī Savienībai*
(EKL 81. pants)
- 3. Savienības tiesības — Principi — Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā — Apjoms*
(Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants)
- 4. Konkurence — Savienības tiesību normas — Valsts tiesu veiktā piemērošana — Nolīguma vai darbības, par kuru Komisija jau ir lēmusi, izvērtēšana — Nosacījumi*
(LESD 101. pants un Padomes Regulas Nr. 1/2003 16. pants)
- 5. Prejudiciāli jautājumi — Spēkā esamības novērtējums — Spēkā neesamības konstatēšana — Valsts tiesu kompetences neesamība*
(LESD 267. pants)

6. *Savienības tiesības — Principi — Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā — Atzišana Eiropas Savienības Pamattiesību hartā — Konkurences tiesību jomā pieņemto Komisijas lēmumu pārbaude tiesā — Gan faktisko, gan tiesisko apstākļu izvērtēšana, īstenojot vai nu tiesiskuma pārbaudi, vai atbilstoši neierobežotajai kompetencei veicamo pārbaudi — Pārkāpums — Neesamība*

(LESD 261. un 263. pants; Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants; Padomes Regulas Nr. 17/2003 31. pants)

7. *Savienības tiesības — Principi — Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā — Atzišana Eiropas Savienības Pamattiesību hartā — Komisijas lēmums, ar kuru konstatēta pret konkurenci vērsta darbība — Valsts tiesā Komisijas celta prasība atlīdzināt kaitējumu, kas Savienībai nodarīts šādas pret konkurenci vērstas darbības dēļ — Valstu tiesu pienākums nepieņemt nolēmumus, kas būtu pretrunā Komisijas lēmumam, ar kuru konstatēta pret konkurenci vērsta darbība — Valstu tiesu kompetence izvērtēt nodarītā kaitējuma un cēloņsakarības esamību — Pārkāpums — Neesamība*

(EKL 81. pants; LESD 101. pants; Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants; Padomes Regulas Nr. 1/2003 16. pants)

1. Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka tām nav pretrunā, ka Komisija pārstāv Savienību valsts tiesā, kura izskata civilprasību par tāda kaitējuma atlīdzinājumu, kas Savienībai nodarīts kādas aizliegtas vienošanās vai darbības dēļ, kas aizliegta EKL 81. pantā un LESD 101. pantā un iespējami skārusi kādus publiskā iepirkuma līgumus, kuru slēgšanas tiesības piešķir dažādas Savienības iestādes un struktūras, un tam nav vajadzīgs, lai Komisijai būtu šo iestāžu un struktūru tālab piešķirts pilnvarojums.

(sal. ar 36. punktu un rezolutīvās daļas 1) punktu)

2. Ikvienam ir tiesības vērsties tiesā, apgalvojot EKL 81. panta pārkāpumu, un tātad lūgt atzīt par spēkā neesošu šajā pantā aizliegto vienošanos vai darbību. Runājot, konkrēti, par iespēju prasīt atlīdzināt zaudējumus, kas radušies tāda līguma vai darbības, kas iespējami ierobežo vai kropļo konkurenci, rezultātā, EKL 81. panta pilnīgā iedarbība, it īpaši tā 1. punktā minētā aizlieguma lietderīgā iedarbība, tiktu apdraudēta, ja prasīt atlīdzināt zaudējumus, kas radušies konkurenci iespējami ierobežojoša vai kropļojoša līguma vai darbības rezultātā, nevarētu ikviens. Šādas tiesības patiesībā padara Savienības konkurences tiesību normas operatīvākas un spēj atturēt no tādu vienošanos noslēgšanas vai darbību veikšanas, kas bieži vien tiek darītas slepus un var ierobežot vai kropļot konkurenci. Šādā skatījumā valsts tiesās celtas prasības par zaudējumu atlīdzību spēj būtiski veicināt efektīvas konkurences saglabāšanu Savienībā.

No minētā izriet, ka ikviens var prasīt atlīdzinājumu par nodarīto kaitējumu, ja pastāv cēloņsakarība starp attiecīgo kaitējumu un aizliegto vienošanos vai darbību, kas aizliegta EKL 81. pantā. Tādēļ šīs tiesības ir arī Savienībai.

(sal. ar 40.–44. punktu)

3. Tiesību efektīvas aizsardzības tiesā princips ir Savienības tiesību vispārējais princips, kas šobrīd ir izteikts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā. Ar minēto 47. pantu Savienības tiesībās tiek nodrošināta Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6. panta 1. punktā piešķirtā aizsardzība. Minētajā 47. pantā iekļautais tiesību efektīvas aizsardzības tiesā princips ietver vairākus aspektus, tostarp tiesības uz aizstāvību, pušu procesuālo tiesību vienlīdzības principu, tiesības uz lietas izskatīšanu tiesās, kā arī tiesības uz konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību.

Runājot par tiesībām uz lietas izskatīšanu tiesā, jānorāda, ka, lai tiesa varētu atbilstoši Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantam taisīt spriedumu strīdā par tiesībām un pienākumiem, kas izriet no Savienības tiesībām, tās kompetencē ir jābūt iespējai iztīrīt visus ar tai izskatīšanai iesniegto strīdu saistītos faktus un tiesību jautājumus.

Savukārt pušu procesuālo tiesību vienlīdzības princips, kas izriet no paša lietas taisnīgas izskatīšanas jēdziena, nozīmē, ka katrai pusei ir jānodrošina saprātīga iespēja izklāstīt savus prasījumus, tostarp iesniegt savus pierādījumus apstākļos, kas tai nerada acīmredzami nelabvēlīgāku situāciju salīdzinājumā ar pretējo pusi. Tādējādi pušu procesuālo tiesību vienlīdzības mērķis ir nodrošināt līdzsvaru starp tiesvedības dalībniekiem, garantējot, ka ikviens lietas dalībnieks var sniegt atbildi vai paust iebildumus saistībā ar jebkuru tiesai iesniegtu dokumentu. Savukārt kaitējums, kas visnotaļ iespējami rastos šā līdzsvara izjaukšanas gadījumā, principā ir jāpierāda tam, kam tas nodarīts.

(sal. ar 46.–49., 71. un 72. punktu)

4. Gadījumā, kad valstu tiesas lemj par tostarp LESD 101. pantā paredzētajiem nolīgumiem, lēmumiem vai darbībām, par ko jau ir lēmuši Komisija, tās nevar pieņemt nolēmumus, kas būtu pretrunā Komisijas pieņemtajam lēmumam. Šis princips ir spēkā arī tad, ja valstu tiesās ir celta prasība atlīdzināt kaitējumu, kas nodarīts aizliegtas vienošanās vai darbības rezultātā, kuras neatbilstība LESD 101. pantam ir konstatēta šīs iestādes lēmumā. Tādējādi Savienības konkurences noteikumu piemērošana ir balstīta uz lojālas sadarbības pienākumu starp valstu tiesām, no vienas puses, un attiecīgi Komisiju un Savienības tiesām, no otras puses, kuras ietvaros katram ir jāpilda tam Līgumā noteiktās funkcijas.

Tāpēc noteikums, ka valstu tiesas nevar pieņemt nolēmumus, kas būtu pretrunā kādam Komisijas lēmumam par LESD 101. panta piemērošanas procedūru, ir konkrēta izpausme tam, kā Savienībā tiek sadalītas kompetences starp valstu tiesām, no vienas puses, un Komisiju un Savienības tiesām, no otras puses.

(sal. ar 50.–52. un 54. punktu)

5. Skat. nolēmuma tekstu.

(sal. ar 53. punktu)

6. Noteikums, ka valstu tiesas nevar pieņemt nolēmumus, kas būtu pretrunā kādam Komisijas lēmumam par LESD 101. panta piemērošanas procedūru, nenozīmē, ka valsts tiesā izskatāmās lietas dalībniekiem tiek atņemtas viņu tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā.

Proti, Savienības tiesībās ir paredzēta kārtība, kādā, nodrošinot visas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā prasītās garantijas, Komisijas lēmumi par LESD 101. panta piemērošanas procedūrām ir pārbaudāmi tiesā. Tādējādi Komisijas lēmuma tiesiskuma pārbaudi, pamatojoties uz LESD 263. pantu, var veikt Savienības tiesas.

Lai arī jomās, kurās jāveic sarežģīti ekonomiski vērtējumi, Komisijai ir novērtējuma brīvība ekonomiskajos jautājumos, tas vēl nenozīmē, ka Savienības tiesai ir jāatturas pārbaudīt, kā Komisija interpretē ekonomiska rakstura informāciju. Proti, Savienības tiesai tostarp ne tikai ir jāpārbauda iesniegto pierādījumu saturiskā pareizība, ticamība un saskanība, bet arī jāpārlicinās, vai šie pierādījumi veido visu atbilstošo informāciju, kāda ir jāņem vērā, lai novērtētu sarežģītu situāciju, un vai ar šiem pierādījumiem var pamatot no šīs informācijas izdarītos secinājumus. Proti, Savienības tiesai pēc savas ierosmes arī ir jāpārlicinās, vai Komisija ir pamatojusi savu lēmumu, un it īpaši – vai tā ir izklāstījusi, kā tā izsvēra un novērtēja vērā ņemtus aspektus. Turklāt Savienības tiesai ir jāveic tiesiskuma pārbaude, pamatojoties uz informāciju, ko prasītājs sniedz, lai pierādītu izvirzītos pamatus. Veicot šo pārbaudi, tiesa nedrīkst atteikties veikt tiesisko un faktisko apstākļu padziļinātu pārbaudi,

aizbildinoties ar Komisijai esošo novērtējuma brīvību ne jautājumā par to, kādi aspekti ir ņemami vērā, piemērojot kritērijus naudas soda apmēra noteikšanai, kas minēti Pamatnostādnēs naudas soda aprēķināšanai, piemērojot Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu, ne jautājumā par šo aspektu novērtēšanu. Visbeidzot tiesiskuma pārbaudi papildina neierobežota kompetence, kas atbilstoši LESD 261. pantam Savienības tiesai tika atzīta Regulas Nr. 17 17. pantā un pašlaik – Regulas Nr. 1/2003 31. pantā. Šī kompetence ļauj tiesai ko vairāk, nekā tikai pārbaudīt sankciju tiesiskumu, proti, aizstāt Komisijas vērtējumu ar savējo un līdz ar to atcelt, samazināt vai palielināt piemēroto naudas sodu vai kavējuma naudu.

Līdz ar to, lai īstenotu Līgumos paredzēto pārbaudi, Savienības tiesai ir jāveic gan tiesisko, gan faktisko apstākļu pārbaude un jābūt tiesīgai izvērtēt pierādījumus, atcelt apstrīdēto lēmumu un grozīt naudas sodu apmēru. Tādēļ ir redzams, ka LESD 263. pantā paredzētā tiesiskuma pārbaude, ko papildina Regulas Nr. 1/2003 31. pantā paredzētā neierobežotā kompetence attiecībā uz naudas soda apmēru, atbilst Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā noteiktā principa par efektīvu tiesību aizsardzību tiesā prasībām.

(sal. ar 54.–57. un 59.–63. punktu)

7. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantam nav pretrunā tas, ka Komisija valsts tiesā Savienības vārdā ceļ prasību atlīdzināt kaitējumu, kas Savienībai nodarīts tādas aizliegtas vienošanās vai darbības dēļ, kuras neatbilstība EKL 81. pantam vai LESD 101. pantam ir tikusi konstatēta šīs iestādes lēmumā.

Šādā civilprasībā par atlīdzinājumu ir ne tikai jākonstatē kaitējumu radošā notikuma iestāšanās, bet arī jābūt kaitējumam un tiešai saiknei starp to un minēto kaitējumu radošo notikumu. Lai arī valsts tiesas pienākums nepieņemt nolēmumus, kas būtu pretrunā Komisijas lēmumam, kurā ir konstatēts LESD 101. panta pārkāpums, tai patiešām liek pieņemt, ka pastāv aizliegta vienošanās vai aizliegta darbība, tomēr tas, vai ir kaitējums un tieša cēloņsakarība starp šo kaitējumu un attiecīgo vienošanos vai darbību, joprojām ir jāizvērtē valsts tiesai. Proti, pat ja Komisijai savā lēmumā ir bijis jānosaka pārkāpuma konkrētās sekas, tas, kāds kaitējums ir nodarīts katrai personai, kas ir cēlusi atlīdzinājuma prasību, joprojām katrā atsevišķajā gadījumā ir jānosaka valsts tiesai. Šāds vērtējums nav pretrunā Regulas Nr. 1/2003 16. pantam.

(sal. ar 65., 66. un 77. punktu un rezolutīvās daļas 2) punktu)